

محیط زیست از نگاه قانون

نمیه و تدوین:

مریم سرمست - حسین رضایی - صادق نخعی

ناظر:

رضا جزینی زاده

سرشناسه	سرپرست، مریم، ۱۳۵۲ -
عنوان قراردادی	ایران، قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	محیط زیست از نگاه قانون / تهیه و تدوین مریم سرپرست، حسین
حسین رضایی، صادق نخعی	ناظر رضا جزینی زاده؛ ویراستار وحید عضدنی.
مشخصات نشر	کرمان؛ امید کویر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	۲۶۹ ص.؛ جدول، نمودار؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۵۵-۶-۴-۱۶۵۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	فیبیا
یادداشت	با حمایت اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان.
موضوع	حقوق محیط زیست -- ایران
موضوع	Iran: -- Environmental law
موضوع	حفاظت محیط زیست -- ایران
موضوع	Iran: -- Environmental protection
موضوع	جرایم زیست محیطی -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	Iran: -- Law and legislation -- Offenses against the environment
شناسه افزوده	حسین رضایی، حسین، ۱۳۶۴ -
شناسه افزوده	نخعی، صادق، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده	جزینی زاده، رضا، ۱۳۴۸ -
شناسه افزوده	سازمان حفاظت محیط زیست، اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان
ه بندی - کوره	۴۳۱۳۹۷/س/۲۱۲۷ KMH
رده پس دیوا	۳۴۴/۵۵۰۴۶
شماره کتابخانه	۵۲۷۴۵۱۴

انتشارات

امید کویر

عنوان: محیط زیست از نگاه قانون

تهیه و تدوین: مریم سرپرست - حسین حسین - صادق نخعی

ویراستار و صفحه آرا: وحید عضدنی

ناشر: امید کویر

چاپ: اول، ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ جلد

طراح جلد: امیررضا خواب بینان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۲۵۵-۶-۴-۱۶۵۰۰۰

با حمایت اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان

www.Doe.IR - Kerma@ Doe.IR

کرمان: بلوار هوانیروز، کیلومتر اول، اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان - تلفکس: ۰۳۴۳۲۱۸۰۰۰

کرمان: خیابان شریعتی، بعد از کوچه ۱۰، پاساژ سجاد، واحد ۱۳۴ - تلفن: ۰۳۴۳۲۲۲۸۲۴

مرکز پخش: ۰۹۱۹۶۶۴۰۶۴۰

پیشگفتار

«یسبح لله ما فی السموات و ما فی الارض الملك القدوس العزيز الحكيم»

آنچه در آسمان‌ها و آنچه در زمین است؛ خدایی را که پادشاه پاک، ارجمند و

فرزانه است تسبیح می‌گویند. «آیه ۱ سوره مبارکه جمعه»

زمین به عنوان تنها سکونتگاه قابل زندگی، برای بشر شناخته شده و چون نیک نگاه کنیم آثار رحمت و برکات الهی در آن بسیار است. انواع گونه‌های گیاهی و جانوری، جنگل‌ها، کوه‌ها، دریاها، معادن زیرزمینی و تعداد بسیار زیاد دیگری از رزاهای طبیعی خدادادی که به شماره و وصف درنیاید.

گر بر تن من زبان شود هر مویی / یک شکر تو از هزار نتواند کرد.

مجموعه حاضر با سرلوحه قرار دادن اصول زیر:

۱. اعتقاد به تحقق سیاست‌های کلی محیط زیست ابلاغی از سوی مقام معظم

رهبری به سران به نوبه،

۲. تلاش در جهت ریزکرده‌های زیست محیطی دولت تدبیر و امید،

۳. اهتمام همه جانبه برابر خدمت بدون منت و ادعا به مردم شریف،

۴. احترام قائل بودن برای تمام گرایش‌ها و سلیقه‌های سیاسی در امر حفاظت

محیط زیست، تهیه و تدوین سند راهبردی.

با نگاهی کلی به مجموع تألیفات زیست محیطی، می‌توان گفت محیط زیست به همه شرایط و عوامل فیزیکی، اقتصادی، اجتماعی و زیباشناختی اطلاق می‌شود که اشیاء و اموال موجود در کره زمین را در بر می‌گیرد و حفظ این شاخص‌ها بر مطلوبیت و ارزش آن‌ها و قطعاً بر کیفیت زندگی بشر نیز اثر گذار است و لازم است از طریق راهکارهای فقهی و قوانین مصوب در حفاظت از آن‌ها کوشا باشیم؛ اما در دنیای امروز، تخریب منابع طبیعی، انفال و محیط زیست شدت یافته و آلودگی‌های محیط زیستی در حوزه‌های اصلی عناصر حیات مانند: آب و خاک، زندگی انسان‌ها را با خطر مواجه نموده است.

وضعیت فعلی محیط زیست نشان می‌دهد که تأثیر انسان بر طبیعت به طور نامتناهیبی بالاست و میزان یا مساحت محیط طبیعی که خالی از اثرات توسعه نامتوازن انسانی باشد؛ به طور مداوم و با سرعت بالایی در حال کاهش است.

توسعه تکنولوژی میان انسان‌ها امکان بهره‌برداری عظیم از منابع طبیعی را فراهم آورده و اگرچه در ظاهر به کم کردن خطرات طبیعی کمک کرده اما در عوض سرنوشت و آینده زندگی بر روی کره زمین را به مخاطره انداخته است؛ به طوری که هم اکنون ارتباط تنگاتنگی بین استفاده از تکنولوژی توسعه یافته و تغییرات محیطی وجود دارد و نظریه توسعه متوازن به دنبال کاهش و به حداقل رساندن این تغییرات می‌باشد.

مهم‌ترین تهدیدهای حاصل از فعالیت انسان برای محیط طبیعی زمین و اصلی‌ترین عناصر از بین رفتن و تخریب زیست‌بوم‌ها عبارتند از: آلودگی، جنگل‌زدایی، بیابان‌زایی، فجایعی چون آلودگی نفتی، سوزاندن و قطع درختان به منظور تهیه زغال و هیزم، قطع درختان برای تولید الوار و مصالح ساختمانی و صنعتی، گسترش بی‌رویه شهرها، تأسیس صنایع و کارخانه‌ها و غیره.

با وجود تهدیدات پیش‌گفته، وضعیت محیط زیست در همه دنیا و از جمله کشور ما واجد وضعیت امیدبخشی نیست؛ به طوری که این سرمایه مشترک بشری از نظر حفاظت در وضعیت مطلوبی قرار ندارد؛ با این اساس و به منظور حفظ و حراست بهتر از محیط زیست قوانین و مقرراتی تصویب رسیده است تا بلکه این روند نگران‌کننده را متوقف کند.

تردیدی نیست که قوانین ویژه زندگی اجتماعی رده‌وار عناصر و ارکان هر جامعه رو به کمال محسوب می‌شوند. در پرتو وضع قوانین متدین و کارآمد امکان توسعه متوازن به نحوی که متضمن بهره‌برداری عاقلانه و صحیح از طبیعت به همراه حفظ توان احیاء و حفاظت از منابع طبیعی باشد؛ ممکن می‌گردد. ان سرو دین مبین اسلام در کنار همه برنامه‌های جامع خود برای زندگی رو به کمال، طرح راهکارهای فقهی در قالب قاعده لاضرر، قاعده اتلاف، قاعده تسبیب، قاعده ملازمه و همچنین راهکارهای بهداشتی تحت عنوان تعامل انسان با جامعه و راهکارهای اخلاقی تحت عنوان تعامل انسان با سایر جانداران، زمینه‌ها و راه حل‌های مطلوبی را برای حفظ طبیعت پیشنهاد کرده است.

البته در کنار وضع قوانین و مقررات آنچه می‌تواند حل مشکل تخریب محیط زیست و استراتژی حفاظتی را به دنبال داشته باشد، نهادینه کردن اجرای قواعد

زیست محیطی است به گونه‌ای که هر شخص خود را ملتزم به حفظ محیط زیست بداند و این مهم حاصل نخواهد شد مگر اینکه فرهنگ مطالعه، اطلاع رسانی درباره قوانین و سپس اجرای جدی آن‌ها در دستور کار قرار گیرد.

در اهمیت اطلاع رسانی و احترام به اجرای قوانین، همین بس که طبیعت مخلوق خداوند و نشانه بی نظیر الهی است و انسان هم مخلوقی از مخلوقات الهی در متن طبیعت است و بی شک حکم خداوند حفظ طبیعت و رعایت حریم و قوانین مربوط به آن و محیط زیست است، از همین رو در اسلام و متون اسلامی همواره بر آگاهی و آگاهی بخشی تأکید شده است که در این زمینه، آیه شریفه «هل یستوی الذین یعلمون و الذین لا یعلمون» و یا احادیث نبوی «اطلبوا العلم ولو بالسنین» و یا «اطلبوا العلم» "مها الی اللحد" بر ضرورت آگاهی و دانستن تأکید داشته و جهل به عز ن منشأ فساد، تباهی و ... قلمداد شده است.

مقام عظامه ر لایق نیز با افق دید وسیع و دیدگاه‌های فرابخشی، در کنار تبیین سیاست‌های کلان نظام، مسائل زیست محیطی ضمن خطابه مورخ ۱۳۹۳/۱۲/۱۷ درباره اطلاع رسانی هم جنبه بسیار تأکید فرمودند لذا با توجه به فرمایشات مقام معظم رهبری (مُذْخِلُهُ إِلَى) با ویژه مطالبات و دغدغه‌های بحق معظم له در زمینه محیط زیست و اطلاع رسانی به جنبه قوانین و مقررات، اداره کل حفاظت محیط زیست استان کرمان بر آن شد تا گنجینه قوانین و مقررات مرتبط با حوزه شکار و صید و بهسازی محیط زیست را به نثر قابل دسترسی ارائه دهد، بنابراین دریغ است یکی از فرمایشات زیبای حضرت اقا بر لب اهمیت حفاظت محیط زیست ذکر نگردد، مقام معظم رهبری دامت برکاته می‌فرمایند: «اسلام و ادیان الهی همواره بر لزوم احساس مسئولیت انسان در قبال طبیعت و حفظ تعادل میان انسان و طبیعت تأکید کرده‌اند زیرا عامل اصلی بروز مشکلات زیست محیطی را هم خوردن این تعادل است.» بنابراین برای ایجاد تعادل و توازن منطقی یکی از ابزار لازم، رعایت اصل قانونمندی، آگاهی از قوانین و عمل به آن‌هاست، امروزه قوانین شکل تخصصی پیدا کرده و محیط زیست نیز در این حیطه دایره شمول خاص خود را دارد.

بنابراین با توجه به مراتب فوق و اهمیت جایگاه حاکمیتی محیط زیست و لزوم اصل قانونی بودن همه تصمیمات، تنقیح قوانین بسیار مهم است به ویژه اینکه در چند سال اخیر تغییرات مهمی در عرصه قانونگذاری کشور عزیزمان به وقوع پیوسته و نظر به اینکه ضابطین خاص محیط زیست در شمول قوانین جدید می‌باشند به طور قطع نیاز به این مجموعه افزایش می‌یابد. خوشبختانه مجموعه مسئولان عالی و محترم قضائی در استان کرمان با حمایت‌های بحق و قانونی خود و قضات شریف و ژرف اندیش با صدور آراء شایسته خویش، زمینه ساز فرهنگ سازی و ارتقاء مسائل زیست محیطی را فراهم آورده‌اند لذا بر خود فرض می‌دانم مراتب امتنان و سپاسگزاری را به محض ایشان تقدیم نمایم.

علیهذا در مطالب پیش رو تأکید داشته است تا قوانین به روز، کاربردی و مهم به همکاران محترم ویر علانندان حوزه محیط زیست تقدیم شود با این حال نظر به اینکه کتاب حاضر اثر تجارب عملی می‌باشد پر واضح است برخی از خوانندگان گرامی نقاط ضعفی را مشاهده نمایند که در همین جا فرصت را مغتنم دانسته و استدعا می‌شود از نظرات خود ما را به مندرسانند.

در خاتمه لازم می‌دانم از زحمات سرکار محترم که تهیه و تدوین این کتاب را بر عهده داشتند؛ سرکار خانم دکتر مریم سرمست، آقای حسین حسین رضائی و آقای صادق نخعی تشکر نمایم. توفیق روز افزون ایشان را از درود، احذیت خواهانم.

رضا جزینی زاده

مدیرکل حفاظت محیط زیست استان کرمان

بهار ۱۳۹۷

فهرست مطالب

شماره صفحه

عنوان

۱.....

بخش اول- کلیات

۶..... اصل بنجام قائم اساسی

۷..... پیشینه حفاظت از محیط زیست و ابزارهای قانونی

۱۷..... حفاظت محیط زیست از دیدگاه شریعت

بخش دوم - قوانین

۳۲..... قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست

۳۹..... قانون هوای پاک

۵۹..... قانون توزیع عادلانه آب

۷۸..... قانون مدیریت پسماند

۸۵..... قانون شکار و صید

۹۵..... قانون حفاظت و بهره برداری از جنگل ها و مراتع

۱۳۳..... قانون مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و دارندگان سلاح غیرمجاز

۱۴۰..... قانون بکارگیری سلاح توسط مأمورین نیروهای مسلح

قانون راجع به اجازه تاکسیدرمی جانوران برای اشخاص حقیقی و

۱۴۶..... حقوقی در قبال دریافت حق زحمه

قانون نحوه جبران زحمات و خسارات کارکنان سازمان حفاظت محیط زیست در ارتباط با جرایم زیست محیطی.....	۱۴۶
از قانون شهرداری‌ها.....	۱۴۷
برخی از مواد قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲/۲/۱.....	۱۴۸
برخی از مواد قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲/۱۲/۴.....	۱۵۳

بخش سوم - آئین‌نامه‌ها

آئین‌نامه اجرائی قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست.....	۱۷۲
آئین‌نامه اجرائی نحوه جلوگیری از آلودگی آب.....	۱۸۱
آئین‌نامه اجرائی قانون مدیریت پسماند.....	۱۸۸
آئین‌نامه جرایم قانون شکار و صید.....	۱۹۷
آئین‌نامه قانون مجازات باغی سلاح.....	۲۰۱

بخش چهارم - مقررات و دستورالعمل‌ها

مصوبه تعیین و طبقه بندی گناهان.....	۲۳۸
مصوبه شماره ۳۸۰ (تعرفه جازری - سی).....	۲۴۲
دستورالعمل یگان حفاظت سازمان محیط زیست.....	۲۴۸
دستورالعمل ورود به مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و عبور از آن‌ها.....	۲۵۷
دستورالعمل ورود به مناطق مذکور در بند الف ماده ۳ قانون حفاظت و بهسازی محیط زیست و عبور از آن‌ها.....	۲۶۰
معرفی ساینیس.....	۲۶۲